

רשומות

הצעות חוק

הכנסת

27 בפברואר 2017

690

א' באדר התשע"ז

עמוד

הצעת חוק הענקת אותות לאזרחים במערכות ישראל, התשע"ז-2017 112

הצעת חוק הענקת אותות לאזרחים במערכות ישראל, התשע"ז-2017*

1. מטרה
חוק זה נועד להסדיר את ההכרה בתרומתם של אזרחים שפעלו בשעת חירום למען ביטחון המדינה ותושביה, להוקיר את פועלם ולבטא את ההערכה שהציבור רוחש להם.
2. הגדרות
"הוועדה מייעצת" - הוועדה שהוקמה לפי סעיף 4;
"חוק ההתגוננות האזרחית" - חוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951;¹
"חוק העיטורים" - חוק העיטורים בצבא-הגנה לישראל, התש"ל-1970;²
"חוק שירות עבודה בשעת חירום" - חוק שירות עבודה בשעת-חירום, התשכ"ז-1967;³
"סיוע אזרחי" - סיוע ישיר למערך השדה של צבא הגנה לישראל, סיוע להתגוננות האזרחית או סיוע ישיר אחר לאוכלוסייה;
"שירות חירום" - שירות עבודה לפי הוראות פרק ד' לחוק שירות עבודה בשעת חירום, למעט לפי סעיף 16 לחוק האמור;
"השר" - שר הביטחון.
3. הענקת אות מערכה או תעודת מערכה לאזרחים
(א) קבע השר את מערכה לפי סעיף 7 לחוק העיטורים, רשאי הוא, בהמלצת הוועדה המייעצת ובאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, לקבוע את מערכה או תעודת מערכה שיוענקו לאדם או לקבוצות של בני-אדם כמפורט בפסקאות (1) עד (4) שלהלן על ידי השרים כאמור באותן פסקאות:
(1) עובדים ומתנדבים בארגון עוז כהגדרתו בחוק ההתגוננות האזרחית, למעט הרשות הארצית לכבאות והצלה - על ידי השר הממונה על ארגון העוז;
(2) מי שגויסו לשירות חירום עקב המערכה - על ידי שר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים;
(3) עובדים ומתנדבים בארגונים שהיה להם חלק יוצא דופן במאמץ המלחמתי או בסיוע אזרחי - על ידי השר הממונה על תחום פעילותו של אותו ארגון;
(4) האנשים והקבוצות המפורטים להלן - על ידי השר:

ד ב ר י ה ס ב ר

בשעת חירום, התשכ"ז-1967; חלקם עובדים או מתנדבים בארגונים אחרים הפועלים בעורף, וחלקם מתנדבים כאזרחים פרטיים.

סעיף 7 לחוק העיטורים בצבא-הגנה לישראל, התש"ל-1970 (להלן - חוק העיטורים), מסדיר הענקת אותות מערכה לחיילים ולאנשי כוחות הביטחון לציון השתתפותם במלחמה, במערכה או בקרב. סעיף 7א לחוק העיטורים מסמיך את שר הביטחון, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, להעניק אותות מערכה גם לאזרחים, וכך אכן נעשה, בין היתר לאחר מלחמת לבנון השנייה ומבצע "צוק איתן".

בעשורים האחרונים חל שינוי באופיין של מערכות ישראל; בעבר התאפיינו מערכות אלה בקרבות בין צבאות בחזית, אך בעת האחרונה האזרחים בעורף הפכו מעורבים בהן יותר ויותר ורבים מהם פועלים כדי לאפשר ליתר האזרחים לנהל את שגרת חייהם גם בעת המלחמה. חלקם עושים זאת מתוקף תפקידם בגופי ביטחון כמו משטרת ישראל; חלקם פועלים באופן זה במסגרת עבודתם או התנדבותם בארגונים דוגמת הרשות הארצית לכבאות והצלה או מגן דוד אדום, שהם ארגוני עוז לפי חוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951; חלקם נדרשים להתייצב במקומות עבודתם בהוראת שר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים מכוח חוק שירות עבודה

* הצעת חוק מס' 2530/20 (מספר פנימי: 573499): הועברה לוועדה ביום י"ד בתמוז התשע"ז (20 ביולי 2016).

¹ ס"ח התשי"א, עמ' 78.

² ס"ח התש"ל, עמ' 18.

³ ס"ח התשכ"ז, עמ' 86.

- (א) מי שאינם נמנים עם אחת הקבוצות המנויות בפסקאות (1) עד (3), שהיה להם חלק יוצא דופן במאמץ המלחמתי או בסיוע אזרחי;
- (ב) רכזי ביטחון שוטף צבאיים ביישובים שקבע השר לעניין זה;
- (ג) עובדים בשירות צבא הגנה לישראל.

(ב) תעודת מערכה תהיה חתומה על ידי השר ועל ידי השר שמעניק אותה כאמור בסעיף קטן (א).

4. (א) השר ימנה ועדה של שלושה חברים אשר תייעץ לו בכל הנוגע להענקת אותות הוועדה המייעצת מערכה או תעודות מערכה לפי סעיף 3, ואלה חבריה:

- (1) עובד משרד הביטחון, והוא יהיה היושב ראש;
- (2) נציג מפקד פיקוד העורף;

(3) נציג הציבור, ולעניין עובדים כאמור בסעיף 3(א)(2) – המפקח הכללי על כוח האדם כמשמעותו בחוק שירות עבודה בשעת חירום.

(ב) הוועדה על הרכב הוועדה ומענה תפורסם ברשומות.

(ג) בטרם תקבל הוועדה החלטה לגבי ארגון מסוים, תשמע הוועדה את עמדת השר הממונה על תחום פעילותו של אותו ארגון.

(ד) הוועדה תקבע את סדרי עבודתה ככל שלא נקבעו בחוק זה או לפיו.

5. אדם שזכאי לאות מערכה או לתעודת מערכה לפי חוק זה ונפטר לפני הענקתם, יימסרו זכאי שנפטר האות או התעודה לשאר בשרו הקרוב ביותר, לפי הסדר הזה:

(1) בן זוג;

(2) בניו ובנותיו;

(3) הוריו;

(4) אחיו ואחיותיו;

(5) אחיהם ואחיותיהם של הוריו.

6. אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מהוראות חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, זכאי שנפטר שהוא נפגע פעולת איבה התש"ל-1970⁴.

7. הוראות סעיפים 8 ו-12 עד 16 לחוק העיטורים יחולו גם על אות מערכה לפי חוק זה, תחולת הוראות בשינויים המחויבים.

ד ב ר י ה ס ב ר

לפי הצעת החוק, שר הביטחון יהיה רשאי לקבוע אות מערכה או תעודת מערכה אשר יוענקן לאדם או לקבוצת בני אדם שסייעו במערכה כאמור, לאחר שהחליט על הענקת אותות מערכה לחיילים לפי סעיף 7 לחוק העיטורים. קביעת שר הביטחון תיעשה לפי המלצת ועדה מייעצת שתוקם מכוח ההסדר המוצע, ותהיה טעונה אישור של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת. חברי הוועדה המייעצת יהיו: עובד משרד הביטחון, שיהיה יושב ראש הוועדה, נציג מפקד פיקוד העורף ונציג הציבור; בדיוני הוועדה שעניינם עובדים שגויסו לפי חוק שירות עבודה

ואולם, בדיונים בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת בנושא זה התברר שיש מתח מובנה בין השאיפה להוקיר את תרומת האזרחים הפועלים בעורף ובין השאיפה להוקיר באופן ייחודי את פועלם של חיילי צבא הגנה לישראל במערכות ישראל. הצעת החוק המתפרסמת בזה נועדה להתמודד עם מתח זה באמצעות יצירת מנגנון נפרד להענקת אותות מערכה ותעודות מערכה לאזרחים שסייעו במערכה, כלומר סייעו לצבא הגנה לישראל, להתגוננות האזרחית או לאוכלוסייה, וכך להוקיר את פועלם באופן ראוי.

⁴ ס"ח התש"ל, עמ' 126.

8. תיקון חוק העיטורים בצבא-הגנה לישראל, התש"ל-1970⁵ - (1) בסעיף 7(א), במקום "חייל, של שוטר כמשמעותו בפקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א-1971, של סוהר כמשמעותו בפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], תשל"ב-1971"; יבוא "חייל";
- (2) סעיף 7א - בטל.
9. תיקון חוק העיטורים במשטרת ישראל ובשירות בתי הסוהר, התשל"ב-1972⁶, אחרי סעיף 11 יבוא: "אות מערכה או 11א. קבע שר הביטחון אות מערכה לפי סעיף 7 לחוק העיטורים בצבא-הגנה לישראל, התש"ל-1970, יעניק השר לביטחון הפנים או מי שהוא הסמיך לכך אות מערכה או תעודת מערכה לשוטר, למתנדב במשטרת ישראל או לאדם המועסק על ידה, לפי תנאים שקבע השר לביטחון הפנים, באישור הממשלה."
10. השר ממונה על ביצועו של חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 7 לחוק העיטורים, החלטת שר הביטחון בדבר מתן אות מערכה לחיילים והזכאות לאות, המובאת לאישור הממשלה, חלה גם לעניין שוטרים וסוהרים. בהצעת החוק מוצע להעביר את הסמכות להעניק אותות מערכה לשוטרים ולסוהרים ואת הסמכות לקבוע את תנאי זכאותם לאותות כאמור, באישור הממשלה, משר הביטחון לשר לביטחון הפנים, שהוא השר הממונה על משטרת ישראל ועל שירות בתי הסוהר. כמו כן, מוצע לקבוע כי בדומה להסדר הקבוע לגבי אורחים, אפשר יהיה להעניק לשוטרים או לסוהרים אותות מערכה או תעודות מערכה בכפוף למתן החלטה על ידי שר הביטחון בדבר הענקת אותות מערכה לחיילים (סעיפים 8(2) ו-9).

יובהר, כי לפי הוראות סעיף 16 לחוק הרשות הארצית לכבאות והצלה, התשע"ב-2012, יחולו הוראות התיקון המוצע גם על כבאים ומתנדבים המסייעים לרשות הכבאות וההצלה לפי הוראות החוק האמור.

לקראת הכנת הצעת החוק לקריאה השנייה ולקריאה השלישית תדון ועדת החוץ והביטחון של הכנסת גם ביצירת הסדר נפרד כאמור לעניין עובדי שירות הביטחון הכללי והמוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים, כך שהסמכות להעניק אותות מערכה לעובדים אלה תועבר משר הביטחון לראש הממשלה, והוא יהיה מוסמך להעניק גם תעודות מערכה.

בשעת חירום, התשכ"ז-1967, יחליף את נציג הציבור בוועדה המפקח הכללי על כוח האדם במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. על פי ההסדר המוצע, שרים שונים יוסמכו להעניק את האות או התעודה, ובכלל זה השר הממונה על הגוף שבמסגרתו פעל האורח. על תעודת המערכה יהיו חתומים השר שהוסמך להעניק את האות או התעודה כאמור ושר הביטחון (סעיפים 3 ו-4).

בהצעת החוק קבועות גם הוראות לעניין מסירת אותות מערכה או תעודות מערכה לשאירים של אדם שזכאי לאות מערכה או לתעודת מערכה שנפטר לפני הענקתם (סעיף 5).

כמו כן, מוצע להחיל על אותות מערכה שיוענקו מכוח החוק המוצע את ההוראות הקבועות בחוק העיטורים לעניין שיקול הדעת בהענקת האות, אופן ענידת האות, הפסולים לענידת האות, איסורים הנוגעים לייצור ולשימוש באות, עבירות לגבי שימוש באות ומסירת מידע לגבי הזכאות לאות ואיסור של עיקול האות (סעיף 7).

עם יצירת ההסדר החדש המוצע בהצעת החוק, מוצע לבטל את סעיף 7א לחוק העיטורים, שמסדיר כיום את הענקת אותות המערכה לאורחים (סעיף 28(2)).

במקביל ליצירת ההסדר החדש לגבי אורחים, מוצע ליצור הבחנה בין סמכות הענקת האותות לחיילים לבין סמכות הענקת האותות לשוטרים ולסוהרים. לפי

יוזמים: חברי הכנסת איל בן ראובן, ענת ברקו, חיים ילין, זהבה גלאון, יחיאל חיליק בר, שרן השכל, נחמן שי, מיקי לוי, מאיר כהן, נאוה בוקר, עמר בר-לב, יואל חסון

⁵ ס"ח התש"ל, עמ' 18; התש"ם, עמ' 34.

⁶ ס"ח התשל"ב, עמ' 38; התש"ע, עמ' 344.